տանքները Եւրոպական Ցանձնաժողովին մօտ, առանց ոտնակոխելու սակայն կեդր. հոգաբարձութեան իրաւունքները:

ՀԱՑ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

1857 Ապրիլ 25–ին, Եաչի կեդր. հոգաբարձութեան դրասենեակին մէջ կը գումարուէին զանազան քաղաքներու հայ համայնքներուն լիազորները, Եսայի Թրանքու եւ Գէորգ Կայնա՝ Եաչէն, Թ. Կօյլալ, Արիթօն Շահանովիչ, եւ Կ. Միխիր՝ Պօթօչանէն, Շթէֆան Թօփիկ եւ Գրիգոր Պարոնչա՝ Ֆօքշանէն, Թոտիրաչ Միխիր՝ Ռոմանէն, Շթէֆան Մաթոս՝ Պաքովէն, Մ. Իօն՝ Թրքօ–Օքնայէն, եւ Թ. Միսիր՝ Կալացէն: Ժողովին նպատակն էր խորհրդակցիլ այն ձեռնարկներուն մասին, որոնք անհրաժեշտ էին յետ ստանալու համար ռումէն քաղաքացի հայ համայնքներուն իրաւունքները, օգտուելով մանաւանդ այն հանգամանքէն որ Փարիզի դաշնագրին հետեւանքով Մօլտո–Վալաքիոյ իշխանապետութիւնները նոր կազմակերպութիւն մը պիտի ստանային: Այդ ժողովին առնագրութենէն կը տուդուի որ ժողովականները նախ իրենց չնորհաւորութիւնները յայտնած են եաչ գտնուող Մեծ Պետութեանց ներկայացուցիչներուն, եւ յետոյ տըւած են հետեւեալ որոշումները.—

Ա. Պատրաստել, հայ համայնքին անունով, յիշատակագիր մը լուսաբանելով ըլլայ այն իրաւունքները զորս հայերը ունեցած են անցեալին մէջ, ըլլայ գանոնք որ անհրաժեշտ է վայելել ապագային, թուելով հայոց հաստատմութիւնը հանդէպ երկրին. այդ յիշատակագիրը ղրկել բոլոր գահլիճներուն, խնդրելով որ անոնք հրահանգ տան իրենց ներկայացուցիչներուն, Եւրոպական Ցանձնաժողովի գումարման առեն նկատի առնել հայոց յիշատակագիրը, եւ պաշտպանել անով պահանջուած իրաւունքները՝ հիմ ունենալով հայոց ցոյց տուած դարաւոր հաւատարմութիւնն ու արժանիքը:

Բ. Նման յիշատակագիր մը պատրաստել եւ ներկայացնել Եւրոպական Ցանձնաժողովին ալ, երբ ան կը բացուի հաւաքական խորհրդակցութեան նիւթ ընելու համար Իշխանապետութեանց կազմակերպութեան բոլոր կէտերը:

Գ. Այս որոշումները յանուն հայ համայնքին բարիքին իրականացնելու համար լիազօր կարգել պ. պ. քամինար Եսայի Թրանքու, մէկնիկչէր Թօսիրաչ Միխիր, Իօն Անդրօնիկ Ցաբանու եւ Գէորգ Կայնա, որոնք իշխանապետութեանց մէջ ապրող բոլոր հայերուն անունով պիտի պատրաստեն վերոյիշեալ յիշատակագիրը, պիտի ստորագրեն եւ ներկայացնեն ուր որ անկ է:

Դ. Համաձայն մեր համայնքներէն ունեցած մեր լիազորութեան՝ մեր կարգին լիազօր կը կարգենք յիշեալ յանձնախումբը դնելու հանելու իր պաշտօնը, իր բարոյական եւ նիւթական պատասխանատուութեան տակ:

Ե. Այս առթիւ անհրաժեշտ նկատուած ծախքերուն համար 550 գիմցի վարկ մը կը քուէարկուի, որուն 180–ը պիտի վճարէ Պօթօչանը, 150–ը՝ Ռոմանը, 80–ը՝ Ֆօքշանը, 70–ը՝ Եաչը, 30–ը՝ Պաքովը, 20–ը՝ Թրքօ–Օքնան եւ 20–ը՝ Կալացը:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿԱԳԻՐԸ

Կ'արժէ նաեւ ծանօթանալ այն յիշատակագրին որ ներկայացուեցաւ Մեծ Պետութեանց դահլիճներուն եւ եաչ գումարուած Եւրոպական Ցանձնաժողովին:

Յիշատակագիրը հետեւեալ տիտղոսը կը կրէ. «Յիշատակագիր՝ ի մասին այն հմմունքներուն որոնք անվիճելիօրէն իրաւասու կը կացուցանեն հայ ազգը ունենալու քաղաքային եւ քաղաքական բոլոր իրաւունքները, եւ դնելու մշտական սեփականութիւններ Մոլտովայի իշխանապետութեան մէջ»:

Յիշատակագիրը կը պարունակէ ութը կէտեր՝ իւրաքանչիւրին համապատասխան փաստեր կցելով.—

Ա. Սոյն իշխանապետութեան մէջ հայ դաղթականութեան հնութիւնը ապացուցուած է ամենահին վաւերով, որոնք ցոյց կուտան թէ հայերը կը բնակէին Մոլտովայի հողին վրայ Պօկտան Տրակօչի իշխանութենէն, 1352–էն առաջ: Իրրեւ վաւերաթուղթ ցոյց կուտայ՝

Maltene Erdcunde, 1849, էջ 46. Statistica Printului Niculai Suto, 1849, էջ 50-51. Naigebauer, հատոր Ա., 1854, էջ 82-83. Geografia D. Gusti, էջ 85-86. Մասեաց Աղաւնի, 1857, թիւ 5, Փարիզ, էջ 97–102):